

Становище на Европейския икономически и социален комитет относно „Съобщение от Комисията до Европейския парламент, до Съвета, до Европейския икономически и социален комитет и до Комитета на регионите — Иновации за устойчиво развитие — План за действие за екологични иновации (ПДЕИ)“

COM(2011) 899 final

(2012/C 351/14)

Докладчик: г-н Lutz RIBBE

На 15 декември 2011 г. Европейската комисия реши, в съответствие с член 304 от Договора за функционирането на Европейския съюз, да се консултира с Европейския икономически и социален комитет относно

„Съобщение от Комисията до Европейския парламент, до Съвета, до Европейския икономически и социален комитет и до Комитета на регионите — Иновации за устойчиво развитие — План за действие за екологични иновации (ПДЕИ)“

COM(2011) 899 final.

Специализирана секция „Земеделие, развитие на селските райони, околна среда“, на която беше възложено да подготви работата на Комитета по този въпрос, прие своето становище на 29 август 2012 г.

На 483-ата си пленарна сесия, проведена на 18 и 19 септември 2012 г. (заседание от 18 септември), Европейският икономически и социален комитет прие настоящото становище със 141 гласа „за“, 5 гласа „против“ и 6 гласа „въздържал се“.

1. Обобщение на заключенията и препоръките на Комитета

1.1 ЕИСК приветства представянето на План за действие за екологични иновации. Комитетът изтъква по-специално включения в Плана за действие подход за установяване и премахване на съществуващите пречки, както и за укрепване на движещите сили на положителните процеси.

1.2 Не може да се предостави общовалидна дефиниция на понятието „екологични иновации“, тъй като в обществото (и сред различните култури) съществуват твърде различни представи за това кое е „иновативно“ или съответно напредничаво. Ето защо Комисията би трябвало да установи достатъчно ясни качествени или – по възможност – дори количествени критерии за възлагане на поръчки в различните области, в която тя би искала да е активна.

1.3 Предприятията, които ще се възползват от бъдещия План за действие, би трябвало да бъдат задължени в кратко допълнително проучване да описват къде те самите виждат най-големите препятствия за прилагането и съответно въвеждането на своите технологии на пазара.

1.4 Подпомаганите от ЕС екологични иновации трябва да използват икономично ресурсите през целия си жизнен цикъл, да отговарят на принципите на справедливата търговия и да са устойчиви. Подпомагането на екологичните иновации трябва да бъде обвързано с критериите на стратегията на ЕС за устойчиво развитие.

1.5 Би трябвало да се отдели особено внимание на т.нар. малки, адаптирани екологични технологии. Още в своето становище „Реалности и шансове за адаптирани екологични технологии в страните кандидатки“⁽¹⁾ Комитетът подчерта факта, че често пъти вече съществуват множество алтернативи на големи, централизирани решения или съответно те би трябвало да бъдат разработени. Адаптирани, децентрализирани и малки по мащаб решения често са извън интересите на изслед-

ователските институти или инвеститорите, тъй като от тях не може да се печели или печалбата ще бъде незначителна, понеже са евтини, въпреки че са ефективни. ЕИСК препоръчва на Комисията да включи в новия План за действие формулираните препоръките, формулирани в това становище.

1.6 Наличните директиви и регламенти, както и критериите за подпомагане в рамките на структурните фондове и общата селскостопанска политика трябва редовно да бъдат преразглеждани с оглед на това дали е необходимо да бъдат адаптирани спрямо най-новите иновации в областта на технологиите, свързани с околната среда.

1.7 Едновременно с това Комисията трябва най-накрая да изготви списъка на вредните за околната среда субсидии и те постепенно да бъдат премахнати. Днес вече не е обосновано да се полагат големи усилия за въвеждане на екологични иновации и едновременно с това чрез погрешна политика на субсидиране да се допринася за разрушаването на околната среда.

2. Съдържание на документа на Комисията

2.1 Както е известно, за прилагане и конкретизиране на стратегията „Европа 2020“, настоящия политически инструмент на Комисията за планиране и управление, бяха предприети седем водещи инициативи, а именно:

— „Съюз за иновации“

— „Младешта в движение“

— „Програма в областта на цифровите технологии за Европа“

— „Европа за ефективно използване на ресурсите“

— „Индустриална политика за ерата на глобализацията“

(¹) ОВ С 112 от 30.4.2004 г., стр. 83.

— „Програма за нови умения и работни места“ и

— „Европейка платформа срещу бедността“.

2.2 Водещата инициатива „Съюз за иновации“ би трябвало да се осъществи преди всичко чрез „План за действие за екологични иновации“, при което обаче Планът за действие ще се отрази и върху други водещи инициативи като например инициативата „Европа за ефективно използване на ресурсите“, както и „Програма за нови умения и работни места“.

2.3 В Плана за действие се изтъква, че с технологиите за опазване на околната среда могат не само да се обхванат бързо разрастващите се пазари и, но и да се създадат много нови работни места.

2.4 Планът за действие се основава на стария „План за действие в областта на екологичните технологии“ (ЕТАР) от 2004 г. Фокусът му обаче вече не е единствено върху класическите научни изследвания и съответно разработването на нови „зелени“ техники и технологии. Новият План за действие трябва да се разбира по-скоро като пакет от мерки на една всеобхватна концепция за екологични иновации, в която се задава и въпросът в какво се състоят препятствията и стимулите за въвеждането на нови технологии, как могат да се премахнат първите и да се насърчат вторите.

2.5 По този въпрос в документа на Комисията се представят интересни резултати от проучвания, в които тези препятствия и стимули се описват и в известна степен намират количествено изражение.

2.6 Като двете най-големи пречки се споменават несигурността в пазарното търсене и възвръщаемостта на инвестициите, а сред основните стимули се нареждат високите цени на енергията и суровините, новите правила и стандарти и достъпът до знания.

2.7 Твърди се, че „екоиновациите досега са били внедрявани на пазарите сравнително бавно, с изключение на енергията от възобновяеми източници в резултат на политиките по отношение на енергетиката и климата. Сред препятствията пред екоиновациите се нареждат несъответствието между пазарните цени и свързаните с екологията разходи и печалби, липсата на гъвкавост в икономическите структури, инфраструктурни и поведенчески зависимости и ощетените стимули и субсидии“. Оттук се прави изводът, че субсидиите, които водят до увреждане на околната среда, трябва да се премахнат, за да се засили ролята на екоиновациите.

2.8 Планът за действие цели да ускори екологичните иновации като цяло, във всички сектори на икономиката посредством добре насочени действия. За да се създаде по-силно и по-стабилно пазарно търсене за екологичните иновации, би трябвало в бъдеще да се предприемат мерки по отношение на регулаторните стимули, частните и публичните обществени поръчки и свързаните с тях стандарти; би трябвало да се подкрепят МСП с цел подобряване на готовността за инвестиране и възможностите за свързване в мрежа.

2.9 ПДЕИ включва действия както от гледна точка на търсенето, така и на предлагането във връзка с научните изследвания и индустрията, както и политиката и финансовите инструменти. Признава се основната роля на регулирането по отношение на околната среда като движеща сила на екологичните иновации и се предвижда преразглеждане на законодателството в областта на околната среда и стандартите, в случай че те се окажат препятствие.

2.10 В плана се поставя акцент и върху международния аспект на екологичните иновации и по-добрата координация на политиките с международните партньори.

2.11 В общия план се изброяват седем области на действие и се описват съответни „ориентири“:

1. използване на политиката и законодателството в областта на околната среда като стимул за насърчаване на екоиновациите;
2. подкрепа за демонстрационни проекти и партньорство за навлизането на обещаващи, интелигентни и амбициозни работещи технологии на пазара;
3. разработване на нови стандарти за насърчаване на екоиновациите;
4. привличане на финансиране и спомагателни услуги в подкрепа на МСП;
5. насърчаване на международното сътрудничество;
6. подкрепа за разработването на нови умения и осигуряване на работни места и на свързаните с това програми за обучение, в отговор на нуждите на пазара на труда, и
7. насърчаване на екоиновациите чрез водещата инициатива „Съюз за иновации“.

3. Общи бележки

3.1 ЕИСК подкрепя Плана за действие, той изглежда логично структуриран и добре обмислен.

3.2 Екоиновациите са основна, ако не и основната задача, за да можем да останем дългосрочно конкурентоспособни и за да осъществим целите за устойчивост, но и за да покажем на по-слабо развитите досега региони как може да изглежда икономическото развитие и благосъстоянието без замърсяване на околната среда.

3.3 Един немаловажен въпрос обаче е какво се разбира под „екологични иновации“. Това, което се оценява от един човек или една култура като иновативно и напредничаво, може да предизвика по-скоро отпор при други хора или култури. Най-ясно това се вижда например при генната техника или използването на атомна енергия. Оттук става ясно: не съществува общовалидна дефиниция за „екоиновации“.

3.4 Комисията обаче съвсем правилно се опитва в своя План за действие да даде някакво определение. Според нея „екоиновация е всяка иновация, която води до или цели значителен и осезаем напредък към устойчиво развитие с по-малко отражение върху околната среда и повишаване на устойчивостта ѝ или която води до по-ефективно и отговорно използване на природните ресурси“. Въпреки това обаче остава неясно какво точно представлява „значителен и осезаем напредък“ при намаляване на въздействията върху околната среда. Ето защо ЕИСК препоръчва на Комисията, в плана за прилагане, който тепърва предстои да бъде изготвен, да опише по-подробно отделните ключови области и да гарантира, че финансирането на ЕС за „екологични иновации“ е насочено

към проекти, които в най-голяма степен ефективно допринасят за постигането на целите, свързани с околната среда във всеки сектор.

3.5 Освен това ЕИСК препоръчва на Комисията да обмисли и да определи основни области в плана за действие, които би трябвало да бъдат подпомогани приоритетно. Това биха могли да бъдат онези сектори на политиката във връзка с околната среда, в които: (а) Европа от дълги години напредва изключително бавно; (б) може да се предвиди, че определени екологични цели много трудно могат да бъдат постигнати; или съответно (в) техниката се оказва все още скъпа.

3.6 ЕИСК смята за важно да се отбележи, че би трябвало да се отдели особено внимание и на т.нар. малки, адаптирани екологични технологии. Още в своето становище „Реалности и шансове за адаптирани екологични технологии в страните кандидатки“ (NAT/203 от 31 март 2004 г.) Комитетът подчерта факта, че често пъти вече съществуват множество алтернативи на големи, централизирани решения или съответно те би трябвало да бъдат разработени. Адаптирани, децентрализирани и малки по мащаб решения често са извън интересите на изследователските институти или инвеститорите, тъй като от тях не може да се печели или печалбата ще бъде незначителна, понеже са евтини, въпреки че са ефективни. ЕИСК препоръчва на Комисията да включи в новия План за действие препоръките, формулирани в това становище.

3.7 Така екологичните иновации, наред с новите технологии, които се налагат на пазара, представляват също идеи и концепции, чието осъществяване може да се извърши без големи инвестиции, но именно поради този факт тяхното развитие зависи в по-малка степен от предприятия, които трябва да се утвърдят на пазара или съответно искат да навлязат на нови пазари.

3.8 Разработването на подобни адаптирани решения, включително за селските райони или за по-слабо развити региони/държави, би трябвало да се насърчава поне със същата интензивност, както проектите за изследователска и развойна дейност на предприятията.

3.9 Комитетът подкрепя като цяло плана за действие, като особено се приветства заявеното намерение да се разгледат по-внимателно препятствията.

4. Специфични бележки

4.1 Неясно остава обаче как би могло да се осъществи предложеното премахване на пречките във връзка с иновациите (от

техническо или друго естество), тъй като те трябва преди всичко да бъдат идентифицирани. Това е важна задача.

4.2 Конкретен пример за това е, че в рамките на 7-ата програма за научни изследвания ЕС подпомогна Втори проект за използването на употребявано растително масло. Проектът трябваше да установи дали селскостопански трактори могат да бъдат задвижвани с децентрализирано произвеждани, нерафинирани растителни масла, които едновременно с това отговарят на европейските стандарти за опазване на околната среда и климата. В резултат на проучването беше установено, че сегашните високотехнологични двигатели могат да постигнат стойност, надхвърляща минималната стойност, определена в директивата за възобновяемите енергии, и то при едновременно намаляване на парниковите газове до 60 %!

4.3 Въпреки това тази технология, която определено представлява екологична иновация, няма да може да се утвърди дотогава, докато изкопаемите дизелови горива се ползват с данъчни облекчения, докато при заплануваното данъчно облагане на енергията компонентът CO₂ е толкова малък, колкото е планирано, или докато използването на растителни масла е направо забранено от законодателството.

4.4 Ето защо Комисията би трябвало да обмисли въвеждането на изискване към всички подпомогани проекти да изготвят малко допълнително проучване, в което се посочват съответно възможните или реалните препятствия. Не е необходимо това да бъдат академични анализи, а просто бележки, които да показват на лицата, осъществяващи политиките, в кои области има допълнителна необходимост от прилагане.

4.5 Едновременно с това е необходимо Комисията на редовни интервали да преразглежда всичките си директиви и регламенти, но и критериите си за подпомагане в рамките на структурните фондове и общата селскостопанска политика, за да се установи дали те се нуждаят от адаптиране спрямо най-новите иновации в областта на технологиите, свързани с околната среда.

4.6 В заключение ЕИСК би искал да изтъкне, че и в този План за действие – както и в много други документи – с право се отбелязва, че субсидиите, които водят до увреждане на околната среда, трябва да бъдат премахнати. Толкова разочарован е ЕИСК от факта, че въпреки многократните призови от страна на Комитета Комисията досега не представила съответен списък на субсидиите, които водят до увреждане на околната среда, въпреки че обещава това вече повече от пет години. Когато има такова разминаване между думи и дела, това поражда съмнения относно сериозната воля на Комисията.

Брюксел, 18 септември 2012 г.

Председател
на Европейския икономически и социален комитет
Staffan NILSSON